

FORVALTNINGSPLAN FOR RAGSTJØRNA NATURRESERVAT

**Fylkesmannen i Rogaland, miljøvernavdelingen
2005**

Innledning	4
1 Generell omtale	4
1.1 Lokalisering, avgrensing og eiendomsforhold	4
1.2 Verneinteresser og verneformålet	4
1.3 Naturgrunnlaget.....	5
Klima	5
Geologi	5
Elven og Ragstjørna	6
Flora og vegetasjonstyper.....	6
Fugleliv.....	7
Dyreliv, insekter, fisk	7
1.4 Kulturhistorie og kulturlandskap.....	8
1.5 Landskap i endring	8
1.6 Vannkvalitet	9
2 Mål og utfordringer	10
2.1 Mål for forvaltning av naturreservater i Norge	10
2.2 Mål for forvaltning av Ragstjørna naturreservat	10
2.3 Hjemmelsgrunnlag og planprosess.....	11
2.4 Utfordringer i forhold til forvaltningen.....	11
3 Bruksinteresser og praktisering av verneforskriften	12
3.1 Planstatus.....	12
3.2 Landbruk	12
Beiting	12
Gjødsling og andre tiltak	12
Vedlikehold grøfter, kanaler, brønn	13
Høgst av trær/skog	14
Grøfter/drenering.....	14
3.3 Bygninger	14
3.4 Inngrep og forsøpling	15
3.5 Jakt og fiske.....	16
3.6 Friluftsliv og skolerettet bruk i reservatet	16
3.7 Vannkraftregulering	19
3.8 Kloakk- og avløpsrensing, vannkvalitet.....	21
3.9 Motorferdsel	22
3.10 Annen påvirkning fra nærliggende areal.....	23
4 Skjøtsel	24
4.1 Definisjoner	24
4.2 Lovhjemmel til skjøtsel.....	24
4.3 Mål og utfordringer for skjøtsel i Ragstjørna.....	24
4.4 Økologisk skjøtsel	24
4.5 Oppryddings-skjøtsel	27
5 Oppsyn og overvåking	27
5.1 Oppsyn	27
5.2 Tilstandsovervåking	28
Fugle- og planteliv	28
Tilgroing/oppgrunning	28
Vannstand og vannkvalitet	28
6 Sammenfatning og prioritering av tiltak	29
Vedlegg	31

Innledning

Ragstjørna naturreservat ble fredet ved Kongelig resolusjon av 20.12.1996, med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970, som ett av 30 våtmarksreservater og fuglefredninger i Rogaland (Fylkesmannen 1989: *Utkast til verneplan for våtmark i Rogaland*). Reservatet særpreges i første rekke av selve Ragstjørna med elveløp. Dette er for en stor del omgitt av større myrparti. Fuktmare og tørrere areal er i stor grad bevokst med tett skog av svartor og bjørk. Enkelte grunnfjellsparti, og ikke minst de mektige steinblokksamlingene, preger også reservatet.

Området har verdi for det lokale friluftslivet i nærmiljøet for tettbebyggelsen i Oltedal, i tillegg til spesielle grupper som fjellklatrere. I tillegg har området undervisnings-potensial knyttet til variasjonen av skogstyper, myr og vann med sitt tilhørende dyre- og fugleliv, samt områdets geologisk historie.

Denne avgrensede forvaltningsplanen skal på grunnlag av verneformålet og verneregler gi retningslinjer for forvaltningen av verneområdet med hensyn til skjøtsel av landskapet og ulike brukerinteresser.

Forvaltningsplanen er i motsetning til verneforskriften ikke juridisk bindende, og vil derfor kun være retningsgivende for forvaltningen. Den vil kunne revideres ved behov.

1 Generell omtale

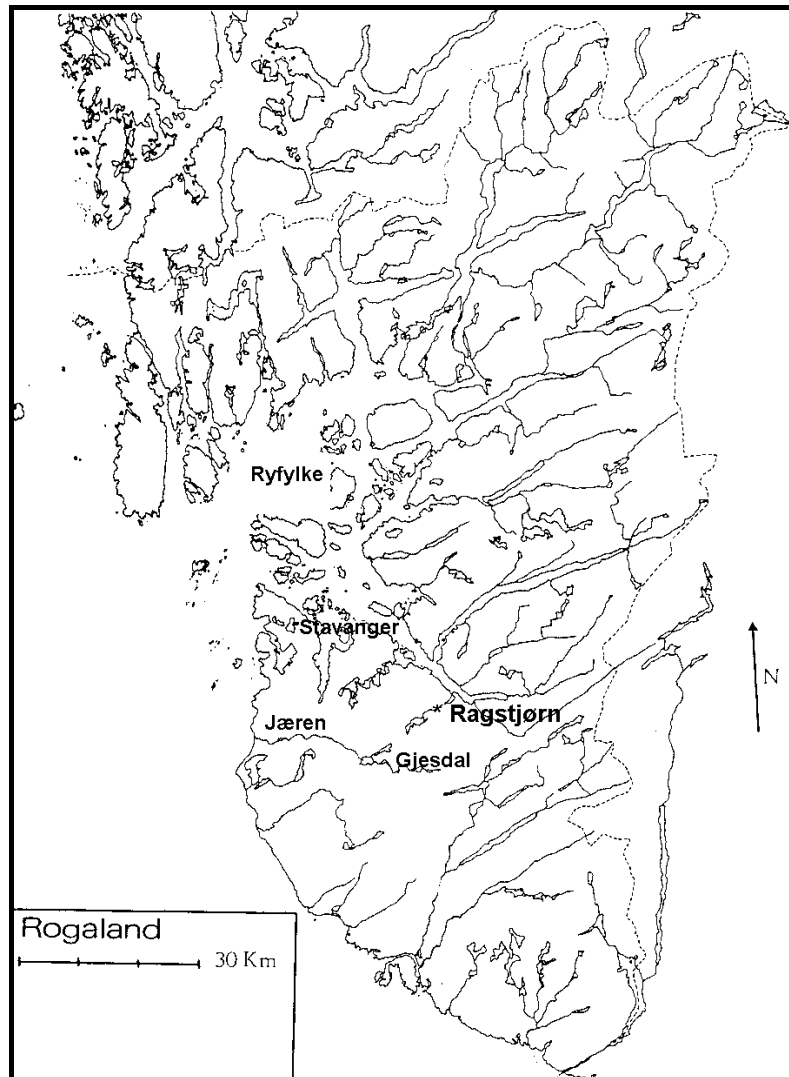
1.1 Lokalisering, avgrensing og eiendomsforhold

Naturreservat ligger like sør for Rv 45 ved Oltedal i Gjesdal kommune (se oversiktskart neste side). Verneområdet dekker et areal på ca. 479 daa, hvorav ca. 185 daa er landareal, mens ca. 294 daa er vann. Etter vernevedtaket har fylkesmannen etter avtale med grunneier på gnr. bnr. 36/19 foreslått justering av vernegrensen i nordvest (se vedlegg: revidert vernekart), som samlet vil innebære en utvidelse av reservatet med ca. 20 daa vann, våtmark og blokkmark. Utvidelsen venter på godkjenning i Direktoratet for naturforvaltning.

Området inngår i kartblad M 711 – 1212 Høle. Verneområdet gjelder for hele eller deler av de private eiendommene gnr. bnr 36/1, 36/3, 36/4, 36/18, 36/19 og 36/sameie.

1.2 Verneinteresser og verneformålet

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Området er et viktig hekke- og overvintringsområde for våtmarksfugl. Samtidig innehar området et meget verneverdig steinblokkssystem av kvartærgeologisk opprinnelse.

Lokalisering Ragstjørna naturreservat, Gjesdal kommune

Våtmarker som Ragstjørna naturreservat har vann som en grunnleggende forutsetning for liv, og er således blandt de mest produktive naturtyper på jorden. De er oppvekstområder for svært mange flora- og fauna-arter, fungerer som flomdemperer og næringsfeller, og har ofte store verdier for friluftsliv, opplevelse og undervisning.

1.3 Naturgrunnet

Klima

Området har et typisk vestlandsklima, med en gjennomsnittlig temperatur på 6,6°C (værstasjon i Ålgård) og nedbør på 1930 mm i året (nedbørstasjon i Oltedal, begge fra Norsk Meteorologisk Institutt).

Geologi

Området ligger 37 m.o.h., omgitt av høye fjell nord og sør av Oltedal. Nedbørfeltet til Ragsvatn er i stor grad preget av prekambrisk grunnfjell, såkalt gneisgranitt med kvartsdiorittiske bergarter. Det er generelt lite løsmasser i nedbørfeltet, bortsett fra i dalføret langs elven nedstrøms Oltedalsvatn, der det er større mektighet og kommersielt uttak av masser.

De spesielle steinblokkformasjonene i Ragstjørna er unike spor fra slutten av siste istid: Ved Rage ligger en mektig grusrygg inn mot nordsiden av dalen. Denne avsetning ble tydeligvis lagt opp av en isbre med smeltevannselv. Grusryggen betraktes som et glasifluvialt isranddelta som ble dannet av en isbre som kom fra Høgsfjorden i øst. Den mektige ryggen (og tilstøtende isbre i øst) demmet opp en stor innsjø der Ragstjørna ligger i dag, bare mye større, dypere og til høyere nivå i landskapet. Mektige avsetninger (med de store steinblokkene) ble avsatt dels av isen og dels ved skred fra sidene til innsjøen. Da isdemningen i øst etterhvert smeltet bort skjedde en katastrofetapping av den tids innsjø. Svært mye av det finere materialet ble dermed vasket ut mot Høgsfjorden, mens de største steinblokkene ble liggende tilbake på stedet de var avsatt. Disse blokkryggene er nærmest enestående i sitt slag i Rogaland og er svært illustrerende spor etter disse prosessene helt på slutten siste istid.

Sør-østre del av Leamyra. Mektig blokkmark er vitnesbyrd fra siste istid, og er samtidig gode fjellklatre-lokaliteter. Vegetasjonstypen er typisk fattigmyr, nylig ryddet for tilgroende skog.

Elven og Ragstjørna

Vannmiljø med elva, vannet og omkringliggende våtmark utgjør det sentrale og avgjørende naturgrunnlaget for verneformålet og opplevelseskvalitetene. Elva passerer Ragstjørna via en djup-ål i søndre ende, før den renner videre ut i Ragsvatnet nedstrøms reservatet. Ragstjørna er svært grunn (maks. 2 meter, se vedlagt dybdekart), og vannstanden er i stor grad påvirket av kjøringen i Oltedal kraftstasjon.

Flora og vegetasjonstyper

Vannet og elva er for en stor del omgitt av periodevis tørrere myrer (jordvanns- og nedbørsmyrer) og verdifull sumpskog. Arealene har tett undervegetasjon av høyvokst lyng, gras, bregner, myrull og molte. Dessuten er myrene til dels under tilgroing med tett skog av svartor og bjørk. En del takrør finnes i tilknytting til vannet, samt elvesnelle, flaskestarr, myrhatt og nøkkerosevegetasjon. Leamyra i sør er en åpen flatmyr, bevest med bl.a. myrull, pors og

rome. Tørrere partier på myrene er under hurtig tilgroing (se vedlagt flyfoto-sonekart fra 2003, før skogrydding i 2004, og vedlagt flyfoto fra 1951).

Fugleliv

Områdets varierte naturtyper, herunder spesielt vannmiljø og sumpskogene, gjør at reservatet er interessant for mange fuglearter. Områdets fuglerikdom har nok vært kjent i lange tider; navnet Oltedal antas å ha opphav i det gamle navnet for svane - alpt (olpt). Reservatet er i så måte spesielt kjent som trekk- og overvintringsområde for sangsvaner. På slutten av 1980 tallet og begynnelsen av 1990-tallet ble det gjennomført systematiske registreringer av svaner i området (Norsk ornitologisk forening, avd. Rogaland), med opptil 30 individ samtidig i reservatet (Falco nr. 2 1989 s. 70, Meling, G: *Februartelling av knoppsvane og sangsvane i Rogaland*). Gode hekkeplasser for flere andearter og vadefugl finnes i myr- og sumpområdene, de produktive skogsarealene langs store deler av vannet og elva, samt en rik og variert kantvegetasjon rundt partier av tjernet. Samlet sett utgjør dette en mosaikk av vannrike biotoper som gir grunnlag for et rikt og variert fugleliv. De sentrale delene er relativt beskyttet for forstyrrelser. Området fungerer både som hekkeområde og overvintringslokalitet. Det er observert åtte ulike andearter i området, og to av disse (brunnakke og stokkand) er vanlige året igjennom. For øvrig hekker bl. a rugde, sothøne, sivhøne, sivsanger og fiskemåke i området. Om vinteren finner vi også andre andearter i området, bl.a. toppand, laksand, bergand og kvinand. Knekkand er obeservert, en relativt sjelden and som typisk forekommer under trekket (Falco nr. 4, s. 235 – 2450, 1993, H. Løvbrekke: *Forekomst av snadderand, knekkand og stjertand på Jæren*). Under trekket om høst og vår er det mange vadere som bruker området som hvile/rasteplass. Av de mer sjeldne gjestene er temmincksnipa. (FM i Rogaland 1989: *Utkast verneplan våtmarker i Rogaland*). I tidsskriftet Falco 1979: *Fugl ved Ragstjørna*, s. 96 - 97 blir det vist til 73 forskjellige fuglearter, hvorav minst 24 var vanlig hele året samtidig som de hekket i området (se vedleggsliste). I tillegg omtaler Paulsen, B. E. i 1984 registrering av kongeørn, perleugle og kornkråke i Ragstjørna (*LRSK rapporten fra Rogaland 1983*, s. 60 – 82). Sommeren 2005 ble det obeservert fiskeørn.

Fylkesmannen fikk sommeren 2005 gjennomført ny hekkeundersøkelse, jfr. vedlegg *Ambio 2005*. Rapporten tyder på en negativ utvikling for hekkende våtmarksfugl fra midten av 1980-tallet. Et østlig del-område rundt utlops-osen framholdes som spesielt viktig. Det foreslås fortsatt vegetasjonsrydding, bortsett fra å skjerme kantskog og beholde eldre trær, bruka av beitedyr, og å begrense ferdsel ved utlos-osen vinterstid.

Dyreliv, insekter, fisk

Området brukes aktivt som beite og trekk-område av både elg, rådyr og hjort. Det er grunn til å tro at det også foregår rådyr-kalving i sentrale deler.

I Oltedalsvassdraget finnes aure, sik, røye og ål. Matfisk-kvaliteten er usikker.

De vannrike området har trolig et rikt insektsliv, amfibier og andre invertebrater. Ungdomsskole-elever ved Oltedal Skole gjennomfører årlig makrobiologiske og limnologiske index-undersøkelser på 3 forskjellige stasjoner i vassdraget, inkludert reservatet. De har ikke registrert vesentlige endringer de senere år, men generelt blir vannkvaliteten ”noe forverret” nedover i vassdraget (Jostein Lunde, pers. med.).

1.4 Kulturhistorie og kulturlandskap

Av fornminner (fra før år 1537) er det funnet en steinøks fra steinalderen (mellom 5000 og 3000 f.Kr.) i Nedre Oltedal. Fra samme tid ble det også funnet en pilespiss av skifer ved Oltedalsvatnet. Fra overgangen mellom eldre og yngre jernalder er det i tillegg til en sjeldent godt bevart øks funnet gravrøys, gravfelt og gravkammer i området som grenser til Ragstjørna. Dette vitner om aktiv bruk av området i og omkring reservatet over lange tidsrom i forhistorien og fram til idag.

Gjennom mange hundre år har myrområdene blitt brukt som beite- og slåttemark (myrslått), og ikke minst til ved-skog. Stedvis (SV i Leamyra) finnes spor etter lede-garder av jord/stein. De tilgroende arealene vitner om at denne tradisjonelle bruken relativt nylig er gått ut av hevd. Tilgroing er i dag i ferd med å endre dette landskapsbilde til et naturlandskap (jfr. kapittel 4).

I nyere tid har vannkraftutbyggingen hatt sterk innvirkning på reservatet, i første rekke ved den regulerte vannføringen, kraftlinjene og anleggsveg i området. Alt i 1909 kom kraftstasjonen. I 1995 bygde Lyse ny kraftstasjon og endret kjøringen fra 10 til 15 m³/s.

Fra høyden ved riksvegen, nord av Leamyra, er det god utsikt til det gamle isrand-delta ved Ragje (nå massetak-landskap), og de verneverdige blokkmarkene omkring myra.

1.5 Landskap i endring

Det foreligger flybilder over reservatet fra 1951, 1992, 1996 og 2003 (se vedlegg). Selv om de eldre utgavene er skråbilder, og dermed ikke lett sammenlignbare til 2003-bildet, er det

likevel grunnlag for å vurdere landskapsendringen i området over de siste 55 årene, med fokus på tilgroing og oppgrunning i reservatet.:

- Elva følger i hovedsak samme forløp, men på 50-tallet er det noe åpnere og mer diffus vannføring ved innløpet til tjørna (forbi Foren), selv om det der også i 2003 normalt er tilnærmet sump, og åpent vann ved høy vannføring/flom.
- Ved Haganeset skjer det en tydelig oppgrunning/tilgroing etter 1951, som resulterer i en trangere utløps-ose og dermed mer styrt elve-dypål. Dette innebærer trolig også noe lengre oppholdstid for vannet gjennom reservatet, og høyere vannstand generelt ved stor tilførsel.
- Samtidig skjer det tilsvarende oppgrunning/tilgroing nord for dypålen og inn i tjørna, men med svært liten endring i de dypere og nordre delene. Trolig vil de nevnte tilgroingene fra dyp-ålen fungere som gode våtmarks-filter for både næring og suspendert material i ellevannet, og dermed i stor grad vedlikeholde dybdeforholdene lengst inne i tjørna. Samtidig vil disse forholdene vanskeliggjøre muligheten for flom-utspyling av tidligere avsatte bunnsedimenter.
- Oppgrunningen/tilgroingen i vannet synes tilnærmet stoppet eller i det minste i langsom utvikling etter 1992-96.
- På myr- og fastmark-arealene har det skjedd en radikal tilgroing av trær siden 1951, i første rekke i strandsonen nedenfor riksveien i nord, på Leamyra og nordvest for denne, mens tilgroingen allerede var godt i gang langs sørsiden av reservatet, på Haganes og tørrere mark på Sandane. På Storamyrdelen av reservatet var det nærmest tilsvarende tre- og buskvegetasjon som før skjøtselshogsten i 2004.
- Også i 1951 var blokkmarkene/røysene tresatt (utilgjengelig for beitedyr), noe som får et forsterket inntrykk idag på grunn av tilgroing i tidligere beita randsoner omkring røysene.

Se under kap. 5.2 og kap. 6, med hensyn til overvåking av tilgroing/oppslamming.

1.6 Vannkvalitet

Vassdraget er påvirket av flere forhold, hvorav følgende er blandt de viktigste:

- Vassdragsregulering, med sterkt varierende vannføring, ingen minstevannsføring, og dermed perioder med relativt tørrlegging.
- Landbruksareal med næringsavrenning oppstrøms reservatet, varierende belastning.
- Resipient for avløpsvann fra IVAR-renseanlegg. Anlegget har en krevende renseoppgave, da det renser avløp både fra tekstilindustrien og fra bebyggelse i Oltedal.

Dette er varierende forhold som sterkt vil påvirke vannkvaliteten gjennom året, og dermed også resultatene av de resipientundersøkelser (fysiske/kjemiske) som er gjennomført (se under kap. 3.8). Disse undersøkelsene burde i tillegg vært supplert med biologiske undersøkelser (plante- og dyre-indikatorer) for å klargjøre belastningen og selvrenningskapasiteten for vassdraget.

Elevundersøkelser ved Oltedal Skole viser at vannfauna og derav vannkvalitet øker oppstrøms.

Elveløpet omkranset med fuktmarkskog inn mot Leamyra og Storamyra. Disse fuktige randsonene er de viktigste biotopene for plante- og dyrelivet i reservatet.

2 Mål og utfordringer

2.1 Mål for forvaltning av naturreservater i Norge

Hovedformålet med naturreservat er ifølge lovteksten i naturvernloven (§ 8) å ta vare på ”områder som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesielle naturtyper som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogsreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.”

En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Planen skal sikre en helhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging og informasjon, oppsyn og evt. forskning. Planen skal ta stilling til hvordan ulike verne- og bruksinteressene skal håndteres. Det er viktig å forvalte ut i fra et langsiktig perspektiv, unngå ”bit for bit”-inngrep, og samtidig tilpasse lokale bruksinteresser på en mest mulig fleksibel måte innenfor verneformålet.

2.2 Mål for forvaltning av Ragstjørna naturreservat

Forvaltningen skal fremme verneformålet for Ragstjørna naturreservat på kort og lang sikt, slik dette er uttrykt i verneforskriften § 3.

Formålet med forvaltningsplanen er for det første å utdype og klargjøre forvaltningsstyresmakten sin praktisering av verneforskrifter og å opprettholde og fremme verneformålet, med minst mulig ulemper for brukerinteressene. Dette er mer utdypende gjort rede for i kap. 3. Andre sentrale deler av planen er knyttet til skjøtsel (kap. 4) og friluftslivbruk/tilrettelegging (kap. 3.6)

2.3 Hjemmelsgrunnlag og planprosess

I vernereglene for Ragstjørna § 7 heter det:

”Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomfører skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.”

Planen skal utarbeides innenfor rammene av de restriksjoner som er trukket opp i verneforskriften. Den kan således ikke gi bestemmelser som ikke er hjemlet i verneforskriften eller på annen måte inneholde endringer i restriksjonsnivå i denne.

Planen er ikke juridisk bindende, og kan heller ikke pålegge brukere/rettshavere å gjennomføre aktive tiltak.

Fylkesmannen som forvaltningsmyndighet for verneområdet har ansvaret for utarbeidelse av forvaltningsplanen. I møte med kommunen, IVAR og interesseorganisasjonen *Ragstjørnas venner* har fylkesmannen informert om oppstarting av planarbeidet, og hva den vil kunne inneholde. Grunneiere har også vært kontaktet. Planutkastet vil bli sendt på avgrenset lokal høring, med påfølgende møter med aktuelle interesseparter og evt. befaringer. Deretter vil evt. uttalelser til planen bli oppsummert, planinnholdet evt. revidert, og endelig godkjent av fylkesmannen som rette myndighet.

Godkjent plandokument blir sendt ut til aktuelle høringsadressater. Det vil da gjøres oppmerksom på klageadgang og rett til innsyn i dokumenter, jfr. forvaltningslovens kap. VI. Direktoratet for naturforvaltning vil være klageinstans for evt. klager på planen.

Planen bør revideres ved behov.

2.4 utfordringer i forhold til forvaltningen

Det vises til mer inngående beskrivelse og vurderinger ift. verneforskriften i følgende kapittel 3.

Hovedutfordringene er flersidige:

- 1) Generelt la naturreservatet få utvikle seg mest mulig naturlig, uten uheldige påvirkning av noe slag.
- 2) Innhente bedre kunnskap om verneverdiene på flere felt, som fugleliv, planteliv, hjortevilt, insekter, amfibier og krypdyr.
- 3) Føre tilsyn med at eksisterende og lovlig påvirkning som følger av landbruk, rensaneanlegg og vassdragsreguleringsanlegg ikke innebærer ytterligere påvirkning av naturtilstanden. Overvåking av oppgrunnings- og tilgroingsprosesser i vannet.

- 4) Opprettholde et tradisjonelt kulturpreg i deler av verneområdet, slik at både naturlige og kulturbetingede arter, artsmangfold og vegetasjonstyper blir tatt vare på. Her ligger utfordringene knyttet til økologisk skjøtsel.
- 5) Tilpasse tilrettelegging og informasjon for et enkelt, naturvennlig friluftsliv og evt. skolerettet bruk.

3 Bruksinteresser og praktisering av verneforskriften

Verneforskriften setter grenser for hva som i utgangspunktet er forbudt (§4 i vernereglene), hva som normalt uten videre kan gjennomføres (§5) og hva som krever tillatelse fra forvaltningsstyresmakten for å gjennomføres (§6). Slik kan et og samme tiltak være regulert over flere avsnitt i forskriften; det er derfor viktig å lese verneforskriftene i sammenheng.

3.1 Planstatus

I *Kommunedelplan for Gjesdal Kommune 1998 – 2010, arealdelen*, er Ragstjørna båndlagt som *Vern etter naturvernloven*. Ikke-fredet areal sør og vest for reservatet er vist som *Landbruk-, natur- og friluftsområde der naturvern er dominerende*, mens de øvrige tilgrensende områdene er skissert som vanlige LNF-områder uten nærmere retningslinjer. Masseuttaket øst for reservatet er vist som et område for råstoffutvikling.

3.2 Landbruk

Beiting

I verneforskriften heter det:

§ 4 pkt. 1: All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse...

pkt. 3: Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, oppfylling, planering og lagring av masse, gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidler.

§5 pkt. 3: Bestemmelsene i kap. 4 er ikke til hinder for tradisjonell beiting, herunder bruk av gjeterhund.

§ 6, pkt. 3: Forvaltningsstyresmakten kan gi tillatelse til (...) oppføring av gjerder.

Deler av reservatet og tilstøtende areal i øst og sørøst beites fremdeles aktivt av storfe og sau. Mindre deler av beitemarka i sør-øst er gjødslet. I disse partiene foregår det aktivt storfe-beite helt ned til vannkanten i fuktmarkskogen. Aktivt tradisjonelt beite kan holde fram som før og evt. utvides om ønskelig. Også for verneverdiene vil dette være klart ønskelig, spesielt på areal som bør holdes relativt åpne (f.eks. myrområder) og i deler av fuktmarkskogen langs elva/vannet (se vedlagt sone-bilde). Fylkesmannen vil gjennom aktuelle tilskuddsordninger kunne bidra til finansiering av rydding- og beite-tiltak dersom ønskelig. En grunneier i området har planer om å sette inn beitedyr både på Leamyra og innefor vernegrensen i sørvestre del av Storemyr. Forvaltningsstyresmakten ser positivt på dette, og vil være åpen for dispensasjonsbehandling av eventuelt nye gjerder (jfr. § 6 –3), men der hensynet til friluftsliv, fugleliv og hjortevilt også vil måtte ivaretas.

Gjødsling og andre tiltak

I verneforskriften heter det:

*§ 4 pkt. 1: All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse...
pkt. 3: Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder (...)
gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidler.*

Ut fra disse reglene er slike tiltak forbudt i reservatet. For eksisterende gjødsla beite i sørøst vil det imidlertid kunne søkes om og påregnes dispensasjon til fortsatt gjødsling. I spesielle og avgrensede tilfeller, med problematisk ugress i spredning og vanskelig alternativ skjøtsel, vil en kunne vurdere dispensasjon til punktsprøyting.

Den vakre blåvingen trives best i ugjødsla, usprøyta beitemarker.

Vedlikehold grøfter, kanaler, brønn

I verneforskriften heter det:

*§ 4 pkt. 1: All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse...
pkt. 3: Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder
drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny
utføring av kloakk...*

§ V – pkt. 4, og § 6 pkt. 5: Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

*4: Vedlikehold av tidligere opptatte grøfteavløp som drenerer tilgrensende jord- og
skogbruksareal, i samråd med forvaltningsmyndigheten.*

5: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med § 5 pkt. 4.

Vedlikehold av grøfter og kanaler er tillatt, etter enkel (telefonisk) kontakt i forkant. Dette bør fortrinnsvis skje på frossen mark. Nødvendig motorisert dispensasjon kan påregnes. Utgravde masse må tas ut av området, eller legges langs kanalkant.

Grunneier langs riksveien ved Ragje kan på samme måte vedlikeholde brønn i området (ca. 30 m frå riksvegen), inkludert rydding av "gate" gjennom krattskog for å komme til med traktorgraver; kjøring ned langs nordsiden av steinsatt/gravd bekk.

Hogst av trær/skog

I verneforskriften heter det:

§ 4 pkt. 1: All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse.

§ 6 pkt. 4: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til hogst av ved til eget bruk.

Etter søknad vil fylkesmannen kunne vurdere hogst av ved i området, men vil være restriktiv i sentrale deler, langs de viktigste kantsoner langs vann, og i den rike fuktmarksskogen. Derimot vil en være åpne for hogst i aktuelle skjøtselsområder (se vedlagt sone-bilde og beskrivelse i kapittel 4). I sørøst har det i et avgrenset parti blåst ned et større antall trær, med store fordypninger etter rotveltene. Av hensyn til beitedyrene ønsker grunneier å kappe enkelte trær å få lagt rotveltene tilbake. Dette vil kunne gjøres etter nærmere avklaring med forvaltningsstyresmakten.

Det har kommet fram ønsker om å rydde kantskog og busker langs riksveien, for å skape utsiktsskorridorer inn i reservatet. Dette vil uten videre kunne skje langs nordøst-siden utenfor vernegrensen. Langs veien i verneområdet er det generelt ønskelig å beholde en kantsone av trær for å begrense forstyrrelse av fuglelivet, spesielt i den mest verdifulle sonen i sørøst, jfr. *Ambio-rapport september 2005.*

Rydningshogst under kraftlinjer - se kap. 3.7.

Grøfter/drenering

I verneforskriften § 4 heter det :

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder (...) drenering og annen form for tørrlegging, (...)Opplistingen er ikke uttømmende.

I § 5 pkt. 4 heter det at forbudet ikke er til hinder for vedlikehold av tidligere opptatte grøfteløp som drenerer tilgrensende jordbruks- og skogbruksareal, is amråd med forvaltningsstyresmakten.

I § 6 pkt.2 heter det at forvaltningsstyresmakten kan gi tillatelse til etablering av nye grøfter, for drenering av tilgrensende arealer. Pkt. 5 åpner for dispensasjon til nødvendig motorisert ferdsel.

Som hovedregel er all drenering og tørrlegging i verneområdet forbudt. Eventuelle søknader om nye tiltak vil håndteres strengt.

Grøfter/kanaler som var tilstede før fredningen kan vedlikeholdes, men forvaltningsmyndigheten skal ha varsel (normalt via telefon) om tiltaket i forkant, for å sikre at ikke verneverdier blir skadelidende i arbeidet og for å kunne gi lov til motorisert ferdsel dersom dette er nødvendig. Normalt vil det om nødvendig gis dispensasjon til motorisert ferdsel i slike sammenhenger.

3.3 Bygninger

I verneforskriften § 4 heter det:

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, (...).Opplistingen er ikke uttømmende.

Forvaltningsstyresmakten vil i utgangspunktet ikke gi lov til nye anlegg og bygninger. Eventuelt vedlikehold av eksisterende bygg/anlegg kan skje i samråd med forvaltningsstyresmakten.

3.4 Inngrep og forsøpling

I verneforskriften § 4 pkt. 3 er det forbud mot bl.a.: Tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall (...). Opplistingen er ikke uttømmende.

Det er en del søppel og avfall flere steder lang reservatgrensen og like utenfor denne. Stedvis finnes gamle avfalls- og massefyllinger/bygningsrester. Deler av en gammel søppelplass i nordvest ser fremdeles ut til å være i bruk. Grafitti er malt på steinblokker, det er spor etter tre-hogst, og ei leke-”hytte” (sjå bilde). Litt avfall etter einskilde klatrar-aktivitet er fjerna av Statens Naturoppsyn.

Forvaltningsstyresmakten vil håndheve de aktuelle forbudene strengt.

En tar sikte på å fjerne/begrense eksisterende forsøpling/småinngrep som nevnt ovenfor.

Sør for Kjerka, Leamyra. Lokal arkitektur og hulemalerier.

3.5 Jakt og fiske

I verneforskriften § 4 pkt. 1 og 2 heter det:

All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse.

Nye plantearter må ikke innføres.

Dyrelivet, herunder hi, reir og egg, er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Nye dyrearter må ikke innføres.

Etter § 5 pkt. 2 og 5 er det likevel tillatt med fangst av villmink og fiske.

Etter § 6 pkt. 1 kan det etter søknad gis dispensasjon til felling av dyr som gjør skade på jordbruksareal og jakt på enkelte arter.

Ifølge disse vernereglene kan fiske og jakt på villmink foregå fritt. Forøvrig vil jaktforbudet håndheves strengt.

Det er ikke kjent at arter gjør skade på landbrukseiendom. I slike saker vil det normalt kreves god skadedokumentasjon, betydelige skader og forsøk på avbøtende tiltak før evt. dispensasjon gis.

3.6 Friluftsliv og skolerettet bruk i reservatet

I verneforskriften § 4 heter det:

All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse.

Dyrelivet, herunder hi, reir og egg, er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse.

Hunder skal holdes i bånd.

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder(...) anlegg og faste innretninger, opplag av båter. Oppstillingen er ikke uttømmende.

Camping, teltoppsetting og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

Det er forøvrig fri ferdsel til fots i utmarka i reservatet, jfr. friluftslovens bestemmelser.

Friluftsloven pålegger samtidig plikter om å opptre hensynsfullt og varsomt, ikke skade nærmiljø og næringsutøvelse (for eksempel landbruk). Dette innebærer bl.a. at en ikke kan ferdes på dyrka mark og gjødsla innmarksbeite som ikke er frosset eller snødekt, ikke ferdes i skogplantefelt (til trærne når kne-høyde), ikke skade planter og trær, forstyrre husdyr, fugler/dyreliv, eller skade gjerder.

Tilrettelegging og informasjon har som siktemål å fremme naturopplevelse og positive holdninger til lokale brukere, der friluftslivbruk er aktiv eller ønskelig å fremme. Det er også et mål på denne måten å skjerme naturverdiene for slitasje eller uheldige tiltak. Merking og skilting av vernegrensen, oppsetting av informasjonstavler og evt. kanalisering av ferdsel vha stier/sti-merking er slike eksempler. Spesielt utarbeida undervisningsopplegg kan ha tilsvarende mål, der det er aktuelt med skolebruk av verneområdene.

Steinformasjonene på Leamyra blir hyppig brukt som klatreområde for fjellklatrere. Det finnes også en del turstier, hovedsaklig langs sør- sørvestsiden av reservatet, og enkle tilretteleggingstiltak for turfolk i form av ”broer” og informasjonsskilt.

Myrområdene, vannet og elva utgjør naturlige begrensinger for en mer aktiv og fysisk gjennomgående friluftslivtilrettelegging og –bruk av reservatet.

Fra interesseforeningen ”Ragstjørnas venner” er det meldt inn interesse for flere aktuelle tiltak:

- 1) Forsiktig opparbeiding av stier, f.eks. knyttet til den mye brukte turvegen til turmålet Utburhedlaren sør for reservatet. Fra Trongasteinen ser en for seg sti langs reservatgrensa over Storemyr, med to broer for kryssing av elva, den over til Leamyra og sti nordover til riksveien, den andre over til eksisterende sti på nordsiden av elva. Derfra videre vestover langs elva, eller østover på nedsiden av riksvegen helt til eksisterende bro over utløpsosen og anleggsveien på sørsiden av reservatet. Sammen med planlagte veier/stier på eiendommen i vest (ved Jæren Friluftsråd) vil dette gi en meget verdifull rundtur i området.
- 2) Informasjonsskilt om reservatet ved grensepunkt 1 i sør (se vernekart) og ved høyden ved grensepunkt 3 i nord, samt opparbeiding av parkeringsmulighet ved denne høyden.
- 3) Tilsvarende tilrettelegging for parkering langs veien mellom pkt. 5 og 6.
- 4) "Utsiktshogst" inn mot vannet fra riksveien langs nordgrensen, og fra stien til Utburhedlaren mot Storamyra.

Jæren friluftsråd har fått forvaltningsansvar for arealene som Stavanger kommune eier på vestsiden av reservatgrensen over Storemyr. Friluftsrådet har fått kommunalt godkjente planer for å tilrettelegge parkeringsplass, bruer over begge elvene, tursti/turvei og en gapahuk. Arbeidet med turvei og bru over elva mot veien til Uburhedlaren kan komme i gang til høsten 2005. Stavanger kommune har gitt føringer på at området skal tilrettelegges for barn og unge, noe som blir spesielt vektlagt.

Langs reservatets sør-side ligger opparbeidet anleggsvei. For å minimalisere konflikter mellom turgåere og husdyrhold vil kommunen ta initiativ til nødvendig gjerding og oppsetting av lè/gjerdeklyv.

Denne satsingen på vest- og sørsiden av reservatet vil i stor grad imøtekomme ønskene fra bl.a. "Ragstjørnas venner". Sammen med reservatet vil dermed disse tettstedsnære arealene langs vassdraget framstå som et meget verdifullt opplevelsesområde, både for de brukergruppene som ønsker god tilrettelegging og tilkomst i vest, og for de som velger å gå på egen hånd i verneområdet.

Ellers bærer området en rekke steder preg av aktiv bruk av unger/ungdom (grafitti, "hytter", tre-hogst og liknede).

Tilrettelegging med svillestier, små broer og skog-skilt ved reservatgrensen i sør.

Forvaltningsstyresmakten ser i utgangspunktet positivt på at reservatet kan benyttes i skolesammenheng. Området har betydelig undervisningspotensial knyttet til det artsrike vannmiljø, med ulike naturtyper, i tillegg til det kvartærgeologiske landskapet, og tema knyttet til dagens og tidligere kulturpåvirkning. En ser derfor gjerne for seg et samarbeid med lokal skole/kommune for utvikling av tilpassede undervisningsopplegg, der det samtidig tas hensyn til å unngå forstyrning av dyr og fugleliv, spesielt i hekke- og kalvingstiden. En bør unngå større aktivitet i sentrale deler av reservatet under hekkeperioden, samt vinterstid i området rundt utløps-osen (*Ambio 2005*). Ungdomsskole-elever ved Oltedal Skole gjennomfører årlig makrobiologiske og limnologiske index-undersøkelser i vassdraget, inkludert reservatet (Jostein Lunde, pers. med.).

Fylkesmannen har igangsatt utarbeiding og oppsetting av informasjonstavler ved aktuelle inngangsområder, med tema i første rekke knyttet til verneformålet (plante- og dyreliv, istidshistorie/blokkmarkene). Dette vil skje i samarbeid med lokale interesser og kommunen.

Området ved landbruksveien i sørvest (grensepunkt 1) vil prioriteres med slik skilting, pga eksisterende ferdsel til Utburhedlaren. Eventuell videre opparbeiding av stier, broer og skilt i dette område må kun skje etter nærmere samråd med forvaltningsstyresmakten.

I tillegg arbeides det med tilrettelegging ved høyden i nord, inntil riksveien (opp av grensepkt. 3, tilgrensende reservatet). Planene innbærer parkeringsplass, rydding av skog, oppsetting av informasjonstavle og evt. en rasteplass. Dette ville kunne gi en fin utsikts plass over Leamyra og steinformasjonene.

Klatring i steinblokkene er å rekne som fri ferdsel etter friluftsløven. Det er likevel reist spørsmål om denne aktiviteten har uheldige konsekvenser for kalvende rådyr og hekkende våtmarksfugl i nærområde til steinblokkene, samt forsøpling og rute-merkingen i forbindelse med sporten. Forvaltningsstyresmakten vil følge opp aktiviteten, i første omgang gjennom samråd med klatremiljø, for å unngå forsøplingstendenser, samt begrense forstyrrelse av kalvende hjortedyr/sårbart fugleliv i de mest sårbare sesongene. Ytterligere merking/bolting/sikringstiltak i blokkene vil kreve søknad i forkant.

Forvaltningsstyresmakten vil også sette opp standard verneskilt på aktuelle steder, for å synliggjøre reservat-statusen.

Restriksjonsnivå for reservatet tilsier imidlertid at bygging av anlegg som broer og opparbeiding av tur-trasèer er uaktuelt, i tillegg til å være praktisk vanskelig i vått og til tider oversvømmet landskap. Samtidig vil forvaltningsstyresmakta være opptatt av å skjerme de sentrale områdene i større grad enn randområdene. Dette med tanke på hekke- og kalveområder for dyrelivet.

Det er lov å bruke ikke-motorisert båt i reservatet (f.eks. ved fiske), men båten må fjernes etter endt sesongbruk (opplag av båt ikke tillatt).

Båndtvangbestemmelsene vil håndheves strengt hele året.

3.7 Vannkraftregulering

I verneforskriften § 4 pkt. 3 heter det at:

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder (...) anlegg og faste innretninger, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av vegger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse (...). Opplistingen er ikke uttømmende.

Etter § 5 pkt. 6 og § 6 pkt. 5 er forbudene ikke til hinder for vedlikehold av kraftlinjer, samtidig som det kan gis dispensasjon etter søknad til motorisert ferdsel ifm slikt arbeid.

Forholdet mellom naturvernloven og de viktigste lovverk for vannkraft er avklart gjennom felles brev fra DN og NVE 03.11.2004: I § 33 i vannressursloven heter det blandt annet at i vassdrag som er vernet etter naturvernloven "gjelder reglene i og i medhold av naturvernloven istedenfor loven her. Reglene om sikkerhet, tilsyn, erstatning og hvem som kan utøve rådighet i loven her (vannressursloven) gjelder likevel". I sistnevnte tilfelle kan det likevel settes vilkår av hensyn til verneverdiene ved gjennomføring av tiltak. I tillegg er det lang forvaltningspraksis knyttet til forholdet, og for enkelte tema (kraftledninger og verneområder) har MD og OED utarbeidet omforente retningslinjer. På andre områder enn det sikkerhetsmessige vil vernereglene være bestemmende for hva som kan tillates. I tilfelle tiltak som krever behandling etter flere lovverk (f.eks. konsesjons- og dispensasjonsvedtak) bør dette skje gjennom parallell, samordnet behandling.

Kraftstasjonen ble satt i drift i 1909. Oltedalsvannet oppstrøms er regulert 11m (HRV:111,5 m og LRV: 100,5 m). I nedbørrike perioder slippes vann i overløpet på dammen (Tron Bjerkreim, pers. medd.). Vannet føres i tunnel fra Oltedalsvatn til Oltedal kraftstasjon, hvor det etter ha passert gjennom stasjonen, slippes ut i Oltedalselva gjennom en ca. 1 km lang kanal/sideløp til elva. Det er ikke krav på minstevannføring. Elva gjennom reservatet har dermed svært begrenset tilførsel i store deler av året, spesielt sommerstid. Da vil den

minimale vannføringen innebære at nærings- og forurensingstilrenning får ekstra stor negativ virkning. Samtidig vil episoder med plutselig høy vannføring kunne ha svært negative konsekvenser for hekkende vannfugl, jfr. *Ambio 2005*. Den lave vannføringen, sammen med reguleringskontroll av flommer, fører samtidig til tilgroing av elvekanter, stedvis med høymol og annet ugress som sprer seg til nærliggende jordbruksland.

Sanering av kraftlinjene som ved vernetidspunkt gikk NV – SØ tvers over tjørna var en viktig forbedring i forhold til både fugleliv (spesielt svaner) og opplevelsesverdi.

Vassdragsreguleringen med nødvendige anlegg og tiltak er regulert gjennom gjeldende kraftkonsesjonsvilkår. Både nedbørsmengde og vannføring gjennom Oltedal kraftstasjon er høyere i 2000 enn ved undersøkelsene i 1993 (*Ambio Miljørådgivning AS 2001*). Det er store variasjoner i døgnmiddel-vannføring. Når kraftstasjonen ikke kjøres er det kun naturlig tilførsel fra nærmeste nedslagsfelt som renner til reservatet. I følge Lyse (Bjørn Hvidsten pers. med) vil kjøringen avhenge av kraftbehov og vannfylling i magasinet, noe som innebærer lengre perioder med minimal vannføring, spesielt sommerstid. Da vil imidlertid kraftig nedbør, sammen med normalt høy magasin-fylling, gi kjøring av plutselig store vannmengder (opp til 12 -13 m³/s), som fører til oppstuing av vannmasser både i elveløp og selve tjernet, med oversvømmelser av randområdene/myrene langs elva. Etter at det i 1995 kom nytt maskineri i Oltedal Kraftstasjon, skjer denne oppstuingen hver gang stasjonen starter opp og produserer. Da går også vannstanden i Ragstjørna opp ca. 0,5 meter. Den normalt høye magasin-fyllingen (og lang tid siden utbyggingen - liten ny stranderosjon) fører til at det aller meste av suspendert materiale sedimenteres i magasinet før vannet går gjennom stasjonen. Lyse mener således at vannet til reservatet inneholder ”forsvinnende lite” suspendert materiale.

For plante- og dyreliv (hekkende fugl spesielt) vil det være sterkt ønskelig å unngå for store svingninger i vannføring fra april – til og med juli. Den negative utviklingen av hekkebestander (*Ambio 2005*) kan muligens i vesentlig grad tilskrives slik plutselig oversvømming av hekkelokaliteter. Både andefugl, vadefugl og for eksempel sothøne og sivhøne starter hekking allerede tidlig april. Ideelt sett skulle derfor vannføringen fra kraftstasjonen vært mest mulig naturlig stabil/varierende i perioden fra 1. april til ungene er klekket medio mai. Lyse AS (T. Bjerkreim, pers. med.) vil vurdere nærmere hvordan vannføringen i størst mulig grad kan tilgodese vannfugl-hekkingen i reservatet.

Samtidig vil generelt høy vannstand i reservatet gjennom vekstsesongen i noen grad hindre/begrense tilgroing på myrene og i strandsonene rundt selve vannet og langs elva. Det vil samtidig være viktig for den rike fuktmarkskogen.

Evt. nye reguleringer eller inngrep som går utover disse konsesjonsvilkårene må, foruten verneforskriften, behandles etter energiloven (overføringsanlegg) eller vannressursloven og/eller vassdragsreguleringsloven (produksjonsanlegg).

Forvaltningsmyndigheten vil kunne gi flerårig dispensasjon ved jevnlig behov, f.eks. til nødvendig motorisert ferdsel.

Rydding av skog under kraftlinjer: Innenfor vernegrensen i øst er det kraftlinjer over elveutløpet og mot vest. Det foregår til tider rydningshogst under linjene. Kraftselskapene som eier kraftlinjer gjennom verneområder er bundet av regelverk for både rydding av kraftlinjer og reservatbestemmelsene. Det er under utarbeiding sentrale retningslinjer for slikt

arbeid i verneområder, men inntill videre vil slik hogst kreve søknad og dispensasjon fra verneforskriften for å gjennomføres. Det vil da settes vilkår om hogstomfang, tidspunkt og rydding av avfall. Det må søkes spesielt om dispensasjon til motorisert ferdsel dersom dette er nødvendig.

3.8 Kloakk- og avløpsrensing, vannkvalitet

Etter § 4 pkt. 3 i verneforskriften heter det:

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder (...) ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, (...). Opplistingen er ikke uttømmende.

Oltedal avløpsrenseanlegg (v/IVAR) tilføres kommunalt avløpsvann fra tettstedet Oltedal, samt prosessvann fra Gjestal spinneri. Tidligere avløp fra Svanedal Uldvarefabrikk er avsluttet. Første rensetrinn ble tatt i bruk i 1990 (kjemisk felling) mens et biologisk rensetrinn ble satt i drift i september 1997. Avløpet av anlegget ledes ut i Oltedalselva før samløpet med avløpskanalen fra Oltedal kraftstasjon (*Ambio Miljørådgivning AS 2001* s. 5 og 9), altså vest for reservatgrensen.

I rapporten *Ambio Miljørådgivning AS 2001: Oppfølgende resipientundersøkelse i Oltedalsvassdraget 2000* dokumenteres resultatet av vannundersøkelser i verneområdet, som oppfølging av tidligere tilsvarende undersøkelser i 1984 (Abrahamsen 1985) og 1993 (Løvhøiden, 1994). Det ble samlet inn 12 vannprøver (vannkjemi, bakteriologi, turbiditet, siktedyp) mht. vannkvalitet fra 6 forskjellige stasjoner, 3 sedimentprøver fra Ragstjørna, samt opplødding (bathymetri) av Ragstjørna.

Hovedkonklusjoner:

- Generelt forbedret vannkvalitet for alle stasjoner og parameter ift. 1993-undersøkelsene, men nedstrøms Ragstjørna med økt innhold av termotolerante koliforme bakterier. Ragstjørna har badevannskvalitet.
- God vannkvalitet på alle parametre. Ragstjørna regnes som oligotrof, og sedimentering av næringsstoffer synes ikke å bidra til gjødsling av Ragstjørna. Lave forfor-, nitrogen- og klorofyllverdier i overflatevannet.
- Sedimentene ubetydelig til moderat forurenset av tungmetaller, men behov for mer omfattende prøver.
- Økte nedbørmengder og vannføring gjennom kraftstasjonen ift. 1993.
- Godt siktedyp (lik vanddyb maks 2 m) i hele prøveperioden.

Etter vernet har det vært tilfeller med uheldig tilførsel av urensset vann fra renseanlegget, i forbindelse med driftsstans, seinest i mai 2004 og på nyåret 2005. Ifølge IVAR er problemet identifisert og utbedringer foretatt våren 2005. Oppgradering av anlegget har det siste året ført til at IVAR nå ligger innenfor rensekravene gitt ved fylkesmann-tillatelse. Pålagt antall prøvetakinger er imidlertid bare 4 pr. år.

Svært få våtmarksreservater i Rogaland har tilsvarende grundig resipient-overvåking. Resultatet etter undersøkelsen i 2000 tyder på fortsatt behov for overvåking, men uten akutt behov for forvaltningsmessige tiltak utover nøye oppfølging av forskrifter, gitte utslippstillatelser og konsesjoner. Ragstjørna er svært grunn og dermed potensielt utsatt for videre oppgrunning og vannplantetilgroing av f.eks. takrør. Et generelt lavt næringsinnhold i sediment og overflatevann, samt klasse "god" mht. partikkelinnhold i tilførselsvannet

(redusert siden 1993), i tillegg til generelt økt vannføring, reduserer/forsinker likevel en slik uheldig utvikling.

Driftsinstruksen for dette avløpsrensaneanlegget inneholder bl.a. følgende prosedyre for tømning av sediment-bassenget:

- Fylkesmannen varsles før planlagt driftstans, påfølgende loggføring og avviksmelding.
- Samkjøring med Lyse for å optimalisere vannføring fra kraftanlegget, og med Gjestal spinneri for å minimalisere utslipp til anlegget.
- Tømning av slamlageret dagen før stans, og raskest mulig for å redusere driftsstansperioden.
- Full visuell kontroll (v/IVAR personell) av den klare vannfasen som tappes ut ved driftstans. Utpumping raskest mulig (senkbare pumper og tankbil). Resterende slam til tankbil.
- Driftsstans (planlagte/ ikke-planlagte) optimaliseres for å begrense virkningen av tilført avløpsvann:

IVAR har i 2002 inngått avtale med Gjestal Spinneri ASA, der bedriften forplikter ”å levere prosessavløpsvann som i sammensetning, kjemikaliebruk og tilsetningsstoffer er i samsvar med de til enhver tid gjeldene konsesjoner for drift av virksomheten”.

Fylkesmannen vil i den nærmeste framtid ha ekstra fokus på Oltedal rensaneanlegg. Det er sannsynlig at fylkesmannen vil øke prøvetakingsfrekvensen og vurdere på nytt ulike prøvetakingsparametre i utslippstillatelsen ved rensaneanlegget i løpet av året. Ved revisjon av utslippsavtalen vil det trolig bli stilt krav om hyppigere målinger og mer presise parameter for disse, samt krav om kvartalsvis rapportering i samsvar med internkontroll-rutiner.

Det pågår dialog mellom Statens Forurensingstilsyn/fylkesmannen, IVAR og Gjestal spinneri med hensyn til hvilke kjemikalier spinneriet benytter, håndteringen av disse, bedre utslippskontroll (mengde vann, og utslippstidspunkt), mulige erstatningsprodukter, og ikke minst mulige akkumulerende effekter på vassdraget. Så snart tilsynsrapport fra SFT (tilsyn våren 2005) foreligger vil IVAR sammen med kommunen ta kontakt med bedriften om disse forholdene.

Dersom den nye avløpsdelen i den foreslåtte forurensningsforskriften blir vedtatt, vil Oltedal rensaneanlegg bli delegert kommunen som forurensningsmyndighet.

Kommunen har gravd grøft for å lede bort overflatevann fra industriområdet.

3.9 Motorferdsel

I verneforskriften heter det:

§ 4 pkt. 1: All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse.

Pkt. 4: Motorisert ferdsel til lands og til vanns, samt lavtflyging under 300m er forbudt.

Forbudet gjelder også bruk av modellbåter, modellfly og seilbrett.

§5 pkt.1: Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, forvaltnings- og skjøtselsøyemed, inkludert nødvendig motorisert ferdsel.

§ 6 pkt. 5: Det kan gis dispensasjon til motorisert ferdsel i forbindelse med tiltak under § 5 pkt. 4 og 6 (vedlikehold av grøfter og kraftlinjer)

Det har blitt gitt varig dispensasjon for bruk av en traktorvei/anleggsvei i forbindelse med gårdsdrift (ved grensepunkt 15). I tillegg vil aktuelle søkere normalt kunne forvente dispensasjon på vilkår til eventuell nødvendig motorisert transport ifm. vedlikehold av grøfter eller kraftlinjer (inkl. skogrydding under disse). Ellers vil motorferdselforbudet hånheves strengt.

3.10 Annen påvirkning fra nærliggende areal

Inngrep og bruk av tilgrensende områder kan påvirke verneverdiene inne i verneområdet. Verneforskriften gir likevel ingen hjemmel for tiltak utenfor verneområdet. Det er derfor viktig at grunneiere, kommune (gjennom f.eks. PLB) og andre offentlige og private instanser forvalter tilgrensende områder på en slik måte at ikke verneverdiene forringes.

Riksvei 45 går langs nordsiden av reservatet. Det oppstår en del støy fra trafikken, men ellers fungerer kantskogen langs vannet skjermende ift. forstyrrelser fra veggen. Forvaltningstyresmakten tar derfor generelt sikte på å beholde denne kantskogen, uten omfattende hogst.

Det har over lengre tid vært planlagt utbedring av riksvei 45, med ulike trasè-alternativ. I brev av 10.92.99 til Statens Vegvesen Rogaland ga fylkesmannen som forvaltningsmyndighet dispensasjon fra vernereglene til trasè 1, så lenge ytre kant av ny vei ikke kommer lenger ut i reservatet enn dagens fyllingskant. Dispensasjonen står ved lag, men må evt. nærmere avklares ved ny framdrift i vei-arbeidet.

I tillegg opptrer det avrenning fra jordbruk i form av kanaler og grøfter som leder inn i Ragstjørna, samt arealavrenning fra jordbruk høyere oppe i vassdraget.

Sommerstid, med liten vannføring i vassdraget, vil den relative påvirkning av ulike typer avrenning ha spesielt stor påvirkning, f.eks. fra veisystemene, overvannssystemer generelt, tilstøtende deponier av organisk materiale og annet (Gjesdal kommune 1994, *Vassdragsplan for Oltedalselva*).

Det kan forekomme sandstøv-flukt fra massetaket og inn i reservatet, i tillegg til betydelig støy.

Kommunen vil ved behov måtte gjennomføre for eksempel opprensingstiltak i vassdraget ovenfor reservatet. Disse tiltakene vil kunne gjennomføres i samråd med forvaltningstyresmakten.

4 Skjøtsel

4.1 Definisjoner

Med *skjøtsel* mener en de praktiske tiltak som vernestyrsmakta gjennomfører for å ta vare på områdets naturkvaliteter, i samsvar med verneformålet. Skjøtsel kan deles inn i to hovedtyper: Økologisk *skjøtsel* er naturretta tiltak for å ta vare på enkeltarter (planter, dyr) og deres leveområder, f.eks. slått, lyngbrenning, beite og skogrydding for å vedlikeholde åpnere og artsrike beitemarker, viktige våtmarkssoner eller myr. Fjerning av uønska arter i spredning (åkerugras, hageplanter) er også aktuelt. I Ragstjørna vil det f.eks. også kunne være rydding av skog for å lette synliggjøring av de verneverdige steinblokkssystemene. Oppryddings-skjøtsel er i første rekke estetiske tiltak, som fjerning av gamle fyllinger og deponert søppel, eller anlegg som ikke lenger er i bruk.

4.2 Lovhjemmel til *skjøtsel*

Naturvernloven gir hjemmel til å gjennomføre *skjøtsel* innenfor avgrensede rammer, jfr. verneforskriften § VIII:

- * Tiltakene må være i samsvar med verneformålet.
- * Tiltakene må legges til grunn naturtilstanden på vernetidspunktet. Det er altså ikke lov til å endre naturtilstanden vesentlig. Det er likevel lov til tilbakeføringstiltak dersom verneverdier er i ferd med å gå tapt og at resultatene av tiltakene vil bli av klart større verdi enn alternativet.
- * Forvaltningsmakten kan gjennomføre *skjøtsel* (også med motorisert ferdsel) når dette er nødvendig.
- * Før gjennomføring av alle *skjøtsel*stiltak skal grunneiere varsles i forkant. Tiltak kan ikke innebære råderettsinnskrenkinger for grunneier, eller innebære pålegg (f.eks. beite eller skogrydding) utover det som framgår av vernereglene.

4.3 Mål og utfordringer for *skjøtsel* i Ragstjørna

Hovedprinsippet for aktuelle forvaltningstiltak (*skjøtsel*, tilrettelegging) er at de ulike arealtypene skal kunne gjennomgå en naturlig utvikling innenfor formålet med vernet og med utgangspunkt i tilstanden på vernetidspunkt, uten større forvaltningstiltak. I enkelte delområder er det likevel nødvendig med aktive tiltak for å vedlikeholde den økologiske tilstanden, og begrense uheldig forstyrrelse eller påvirkning utenfra. Sentralt for alle tiltak er de ulike fugle- og plantearters biotopkrav.

- Mangfoldet av naturlige og seminaturlige (kulturlandskapsprega) biotoper skal opprettholdes, for derigjennom også å opprettholde artsvariasjonen av dyr og planter.
- Buffersoner med tre- og buskvegetasjon skal opprettholdes som skjerming mot forstyrrelse. Gamle og døde trær skal få stå.
- Ikke-stedegne plantearter skal fjernes.

4.4 Økologisk *skjøtsel*

Se aktuelle naturtyper sone A – E på vedlagte sone-bilde.

A Kwartærgeologisk verdifull blokkmark

Ingen vesentlige tiltak. Klatreaktivitet skal ikke medføre nye fysiske tiltak (merka ruter, boltfester o.l.) uten etter nærmere avtale. Det kan være aktuelt med opprydding i enkelte

klatreruter. Skogrydding for å synliggjøre enkelte områder kan bli aktuelt, avhengig av f.eks. tilrettelagte utsynsplasser i randsonen (f.eks. fra høyde i nord).

B Lavlandsmyr

Naturtypen omfatter større områder, i første rekke på Leamyra og østre Storemyr. Utfordringen er generelt betydelig tilgroing. Spesiell fokus på å opprettholde åpne overganger til vann og sumpmark mht. planteliv og hekkende vannfugl. Arealene holdes åpne ved hogst (omfattende hogst er gjennomført høsten 2004). Sentrale områder skjermes mot forstyrning ved å beholde skogspartier. I samarbeid med Lyse tilstrebe en mest mulig stabil grunnvannstand, spesielt sommerstid.

C Elveløp og Ragstjørna

Ragstjørna er svært grunn, med tilgroing av i første rekke takrør i enkelte randsoner. De grunne forholdene er utvilsomt viktige for fødesøk av vadefugl og svaner, samt for insektsproduksjon og dermed livsgrunnlag for amfibier og hekkende fugl. Situasjoner med lav vannføring i elva/tjernet, kombinert med noe næringstilføring fra omkringliggende areal og i bunnsedimentene, vil kunne medføre unaturlig rask tilgroing av vannplanter i grunnere parti av vannet. Sammenlikning av flyfoto tilsier imidlertid ingen radikale endringer i oppgrunning eller tilgroing. Tilgroingen på myrene representerer trolig et mer generelt årsaksforhold i lavlandet, med sammensatte årsaker som økt luft- og regnbåren næring, opphørt tradisjonell beite/slått, nærhet til frøkilder, og økt gjennomsnittstemperatur.

Tilgroingen ved utløpsosen vil ved flom føre til vesentlig økt vannstand i det meste av reservatet. Dette er i utgangspunktet positivt ift. våtmarkfugl og flomavhengig vegetasjon (f.eks. rik fuktskog), i tillegg til å fungere begrensende på uønsket tilgroing. I hekkeperioden vil plutselige dags-flommer likevel ha ødeleggende effekt. Det er ikke dokumentert vesentlig suspendert materiale i ellevannet. Økt uheldig oppgrunning pga sedimentasjon vurderes derfor som et mindre problem. Elveinnløpet til Ragstjørna går i hovedsak direkte over i utløpsosen. Det som måtte være av suspendert materiale vil derfor trolig i betydelig grad bli ledet direkte ut av reservatet, med begrenset sedimentasjon mot nord og inn i tjørna. Utviklingen av takrørsumpen ved utløpet vil imidlertid kunne endre dette bildet i noen grad framover.

Reviderte drifts- og vedlikeholdsrutiner og prosedyrer ved IVAR`s renseanlegg har ført til at tidligere utslipp av forurenset og næringsrikt vann blir sterkt begrenset, men dette må som nevnt følges opp med jevnlig overvåking. Tilsvarende bør en gjennom dialog med Lyse optimalisere tapping av ellevann ift. episoder med utslipp fra renseanlegget, samt en mest mulig naturlig og stabil vannstand i hekkeperioden.

Det er ikke aktuelt med større oppmudringstiltak for å øke vanddyppet, heller ikke i utløpet av tjørna – med mindre det oppstår problemer med f.eks. tilstøtende jordbruksareal. Det er likevel viktig å følge tilgroing/oppgrunningsprosessen over tid, ved dybdemålinger på faste stasjoner og fly-vertikalfoto hvert 5. – 10. år.

D Rikere sumpskog

Vegetasjonstypen er svært verdifull, artsrik og relativt sjelden i Rogaland. Det er viktig å opprettholde høy vannstand på arealene, samt skjerm sentrale deler for forstyrning. Skogarealene får i hovedsak utvikle seg naturlig mot klimaksskog, uten tiltak. Unntak er i aktive beiteområder i øst, der en gjennom tynningshogst av yngre trær kan utvikle en mer åpen beiteskog av større og gamle trær. Gamle eller døde trær skal ikke fjernes.

I aktivt beiteområde i sørøst kan det hogges åpnere soner helt ned til vannet for å lette dyrenes adgang til drikkevann og få til fordelaktig beite ned i sumpen. Tilsvarende bør det gjennomføres forsiktig hogst i randsonen mot myrene for å oppnå åpne soner fra vann til myr for vannfugl, amfibier og verdifull fuktmarkvegetasjon.

Fuktmarkskog med dominerende bjørk og svartor har stedvis begynnende urskogs karakter.

E Tresatte fuktenger og beitemark

Arealtypen er begrenset til tørrere parti langs øst- og sør-siden av reservatet. Ugjødsle tresatte beiter er ofte svært artsrike (spesielt fuktigere areal), men er ofte trua av opphørt beite og tilgroing. Gjennom samarbeid med grunneier bør arealene fortsatt beites og holdes åpne ved hogst. Ved hogst skal det normalt settes igjen en kantsone med trær/busker som skjerming for fuglelivet

F Sumpmark med takrør og annen vannvegetasjon

Takrørsump preger enkelte partier i tjørna, og er ventelig i ekspansjon på grunn av grunne bunnforhold og lav sommervannstand. Dette er en mulig utvikling som må overvåkes nærmere. Det er en relativt artsfattig vegetasjonstype i forhold til planteliv, men er viktig for flere sjeldnere fuglearter der vannkantsoner er kritiske biotoper, samt for amfibier. Målsettingen er en naturlig videreutvikling av vann- og sumpvegetasjonen, ved en mosaikk av åpent vann, takrør-, flyteblad- og åpen strandeng-vegetasjon (gjerne med beite). I andre verneområder er tilgroing av takrør søkt begrenset gjennom tiltak som slått/fjerning av

takrørvegetasjonen (ca. 30 % pr år, sensommer/vintertid), stedvis beiting, eller mer kostbar oppgraving/mudring. Dyp over 2 m er begrensende for takrør. Ingen slike tiltak foreslås foreløpig.

4.5 Oppryddings-skjøtsel

Alt søppel skal ryddes vekk innenfor reservatområde. Arbeidet er påstartet høsten 2004. I samarbeid med kommune, organisasjoner eller andre bør søppel fjernes og videre forsøpling eller uheldige forurenset tilsig stoppes også i tilstøtende områder. I henhold til forurensingsloven har kommunen et ansvar for forurensing. Søppel på privat grunn er i første rekke et privat ansvar.

Leamyra med blokkmark, Storamyr til høyre for elva. Før skjøtselshogst 2004.

5 Oppsyn og overvåking

5.1 Oppsyn

Reservatet inngår i myndighetsområde for stedlig representant for Statens Naturoppsyn, som vil føre tilsyn med generell utvikling av verneområdet, overholdelse av verneregler, og kunne bidra med informasjon og fysiske forvaltningstiltak som vedlikehold av grensemerker/skilt og skjøtsel. SNO har høsten 2004 hatt hovedansvar for omfattende skjøtselshogst i området.

5.2 Tilstandsovervåking

Fugle- og planteliv

Forvaltningsstyresmakten tar sikte på å følge opp hekke- og overvintringsbestandene av fugl, i tillegg til mer inngående kjennskap til eventuelle sjeldne og trua plantesamfunn og –arter. Spesielt vil fokuset være rettet mot overvåking av den negative utviklingen av hekkebestandene (*Ambio 2005*), med evaluering i forhold til skjøtselstiltak som skog/krattrydding og ekstensivt beite, tilrettelegging/ forstyrrelser, og vannføring i hekketiden.

Tilgroing/oppgrunning

Gamle og nyere flyfoto utgjør godt grunnlag for overvåking av tilgroingsprosesser på land og i vann/sump-arealene, med evt. påfølgende økologiske skjøtselstiltak . Tiltak vil være dybdemålinger/fly-foto hvert 5. – 10. år.

Vannstand og vannkvalitet

I ”Oppfølgende resipientundersøkelse i Oltedalsvassdraget 2000” (*Ambio Miljørådgivning AS 2001*) gjøres det greie for vannkvalitet og vannføring gjennom reservatet, sammenholdt med tidligere resipientundersøkelser i 1984 og 1993, jfr. refererte hovedkonklusjoner i kap. 3.8). Relativt god vannkvalitet og begrenset nærings- og sedimenttilførsel tilsier ingen akutte overvåkingsbehov, men sammenlignbare vann- og sedimentprøver, samt dybde-lodding i tjørna bør gjennomføres på ny i større eller mindre grad på senere tidspunkt. Disse undersøkelsene burde i tillegg vært supplert med biologiske undersøkelser (plante- og dyreindikatorer) for å klargjøre belastningen og selvrensingskapasiteten for vassdraget. Ungdomsskole-elever ved Oltedal Skole gjennomfører årlig makrobiologiske og limnologiske index-undersøkelser i vassdraget, inkludert reservatet. De har ikke registrert vesentlige endringer de senere år (Jostein Lunde, pers. med.).

Nær oppfølging og dokumentasjon ift. optimal drift av vannregulering og renseanlegg utgjør et viktig tiltak i denne sammenheng.

6 Sammenfatning og prioritering av tiltak

UTFORDRING	TILTAK	PRIORITET	MERKNAD
Økologisk skjøtsel	Skog- og krattrydding myr, beitemark, blokkmark	1	Jamfør sonebeskrivelse kap. 4.4. samarbeid SNO/lokale organisasjoner/grunneiere. Arbeid tildels gjennomført 2004
	”Utsikts-hogst langs riksveien	2	Lokale interesser/kommune/ grunneier kan uten videre gjennomføre hogst langs veien (utenfor vernegrensen i nordøst), evt. i verneområdet etter nærmere søknad.
Oppryddings-skjøtsel	Fjerne gammelt avfall, bygningsrester mm	1	Påbegynt i 2004 ved SNO
Tilrettelegging	Medvirke til tilrettelegging for parkering, rasteplasser og utsiktsplasser	2	Etter evt. initiativ fra lokale organisasjoner/kommune/Jæren friluftsråd, etter godkjenning fra vegvesenet og grunneiere
	Utsiktshogst, gjerding, lè og gjerdeklyv langs anleggsvei i sør	1	Kommunalt tiltak 2005/2006, i samarbeid med grunneier/forpakter.
Informasjon	Informasjonstavler	1	Arbeidet med planlagt tavler igangsatt 2005.
Undervisning	a) Bidra til utarbeiding av pedagogisk prosjekt. b) Videreføre og kvalitetsikra pågående årlige elevundersøkelser	2	Dersom ønsker fra lokal skole/kommune. Tilpasses verneverdier.
Overvåking verneverdier	Vannkvalitet: tilsyn avløpsrenseanlegget gjennom kvartalsvise rapporter og oppsyn.	1	Nær dialog med IVAR og kommune.
”	Vannkvalitet: Oppfølgende resipientundersøkelser	2	Samarbeid med IVAR/Lyse, suppleres med biologiske parameter (plante/ dyreindikatorer
	Vannregulering: Unngå uheldig vannføring ift. hekkefugl	1	Søke løsning ift. regulant Lyse, oppfølgende hekkeundersøkelser ift. dette.
”	Oppgrunning og tilgroing vann: dybdemålinger og nye flyfoto hvert 5. -10. år	2	Referanser: tidligere resipientundersøkelser og flyfoto
”	Flora: mer detaljert inventering i viktigste biotyper	2	Fastrute-metodikk, jfr. skjøtelssoner kap. 4.4. Evt. samarbeid skole
”	Insektsliv, amfibier, invertebrater	2	Trua/sjeldne arter og indikatorarter prioriteres
Oppsyn	Vedlikehold grensemerker	1	SNO-oppdrag
”	Oppsyn verneregler	1	SNO-oppdrag; jfr. verneregler

Vedlegg

Vedlegg 1 Soner vegetasjon

Vedlegg 2 Flybilder a) 1951 (fra vest), b) 1996 (fra øst)

Vedlegg 3 Dybdekart

Vedlegg 4 Fugl ved Ragstjørna 1979

Vedlegg 5 Utdrag fra Ambio-rapport 2005, fugleliv

Vedlegg 6 Informasjonsplakat

Vedlegg 7 Verneforskrift

Vedlegg 8 Revidert vernekart

Vedlegg 9 Oversikt gards- og bruksnummer i reservatet

Vedlegg 10 Referanseliste

Fugl ved Ragstjørna

Falco 8 1979, nr.3, s. 96-97: *Fugl ved Ragstjørna*

Vedlegg 4

VR: vanlig hele året, hekker.
vr: vanlig hele året, hekking usikkert
VV: vanlig i vinterhalvåret
vv: mindre vanlig i vinterhalvåret
SR: vanlig i sommerhalvåret, hekker
sr: vanlig i sommerhalvåret, hekking uvisst
så: mindre vanlig hele året
ss: mindre vanlig i sommerhalvåret
sj: sjelden

Hegre	vr
Sangsvane	VV
Stokkand	VR
Brunnakke	VR
Knekkand	sj
Skjeand	ss
Toppand	VV
Bergand	vv
Kvinand	VV
Laksand	vr
Spurvehauk	vr
Dvergfalk	ss
Tårnfalk	ss
Fasan	så
Sivhøne	ss
Sothøne	ss
Tjeld	ss
Sandlo	sj
Vipe	SR
Temmincksnipe	sj
Rødstilk	sr
Strandsnipe	SR
Rugde	VR
Hettemåke	vr
Gråmåke	vr
Sildemåke	sr
Svartbak	ss
Fiskemåke	VR
Ringdue	sr
Tyrkerdue	sj
Gauk	SR
Kattugle	VR
Gråspett	ss
Flaggspett	ss

Dvergspett	VR
Vendehals	SR
Sanglerke	SR
Sandsvale	SR
Trepiplerke	SR
Linerle	SR
Jernspurv	VR
Sivsanger	ss
Tornsanger	SR
Hagesanger	sr
Munk	sr
Løvsanger	SR
Fuglekonge	VR
Hagefluesnapper	SR
Buskskvett	SR
Rødstrupe	VR
Svarttrost	VR
Gråtrost	VR
Rødvingetrost	VR
Måltrost	SR
Stjertmeis	SR
Svartmeis	VR
Kjøttmeis	VR
Blåmeis	VR
Løvmeis	vr
Granmeis	vr
Spettmeis	VR
Trekryper	VR
Gjerdsmett	vr
Fossefall	VR
Gokfink	SR
Grønnsisik	sr
Dompap	VR
Tornirisk	VV
Gråspurv	VR
Stær	VR
Skjære	VR
Ravn	VR
Kråke	VR

Vår/sommer 2005

Myrsanger (Jostein Lunde, pers.med)

Vedlegg 5

Ambio Miljørådgivning AS
Godsettdalen 10
4033 STAVANGER

Tel.: 51 95 88 00
Fax.: 51 95 88 01
E-post: post@ambio.no

Forekomsten av hekkende fugler i Ragstjørna naturreservat, Gjesdal kommune

Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Rogaland

Forfatter: Asbjørn Folvik

Dato: 22.09.2005

Prosjekt nr.: 10021, Ragstjørna

Rapport nummer: 10021-1

Antall sider: 10 sider + vedlegg

Distribusjon: Åpen

Arbeid utført av: Asbjørn Folvik

Stikkord: Ragstjørna, naturreservat, fugl, revirkartering, hekkebestand

Sammendrag:

Tellingene av hekkende fugl i Ragstjørna våren 2005 påviste 28 arter som hekket/sannsynligvis hekket innenfor området. Av andefugl ble det registrert ett kull av stokkand og 1 par krikkand med hekkeadferd. Videre var det sannsynlig at strandsnipe hekker i området.

Det var en forholdsvis variert spurvefuglfauna i og ved vatnet, men med et artsutvalg preget av arter knyttet til skog. Av våtmarkstilknyttede spurvefugl ble sivsanger (anslått bestand 5-7 par), rørsanger (1 revir) og sivspurv registrert. Videre forekom buskskvett (2 territorier) på myrområdene i øst, i områder som nylig er ryddet for skog. Fuglefaunaen i reservatet er for øvrig helt dominert av arter knyttet til skog. Karakterartene for området er løvsanger, rødstrupe, svarttrost og bokfink. Dette er alle arter som er lite kravstore ved valg av biotop, og som stort sett forekommer i de fleste skogtyper. Videre ble det registrert et bra antall munk, samt også en art som gråfluesnapper.

Generelt vurderes Ragstjørna som en fattig hekkebiotop for våtmarksfugl, og utviklingen i hekkefuglfaunaen ser ut til å ha vært negativ siden verneforslaget i 1989.

Det har lenge vært kjent at Ragstjørna periodevis har betydning som overvintringsområde for sangsvane. Data fra registreringer 1987-2000 viser at det periodevis kan oppholde seg bra antall med sangsvane i området (inntil 46 ind. registrert). Erfaringer viser at vatnet trolig har størst betydning som raste- og overvintringslokalitet i kalde perioder. Dette trolig fordi andre vatn lokalt da er frosset igjen.

Vegetasjonsrydding har pågått i reservatet, og bør fortsette. Det bør være et mål å ta ut en størst mulig andel av skogoppslaget i reservatet. Dette bør deretter kombineres med beiting av kyr/sau. Et unntak vil være i sør og øst, der skog bør beholdes som en naturlig skjerm mot Rv 45. Det er foreløpig tilrettelagt moderat for ferdsel i de sørlige og vestlige deler av vatnet. Med tanke på de relativt sett små forekomstene som finnes av hekkende fugler, kan en tenke seg at dette eventuelt kan videreføres og videreutvikles. Det vil da være viktig i størst mulig grad å unngå ferdsel nær utløpsosen vinterstid, da dette kan virke forstyrrende på overvintrende svaner og andre vannfugler.

Driften av Oltedal kraftverk medfører plutselige og kortvarige vannstandsfluktasjoner i Ragstjørna på inntil 0,5 m. Dette vil kunne ha stor negativ betydning for eventuelle bakkehekkende fuglearter i reservatet (bl.a vadefugler, andefugler o.a). Dersom slike fluktasjoner skjer i perioden mai-juli er det sannsynlig at dette vil ha stor negativ effekt på reproduksjonsmuligheter og –suksess.

Vedlegg 7

FORSKRIFT OM FREDNING AV RAGSTJØRNA SOM NATURRESERVAT I GJESDAL KOMMUNE, ROGALAND FYLKE

I

I medhold av Lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 8, jfr. § 10 og §§ 21, 22 og 23 er et våtmarksområde ved Oltedal i Gjesdal kommune, Rogaland fylke fredet som naturreservat ved kgl. res. av 20.12.1996 under betegnelsen "Ragstjørna naturreservat".

II

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 36/3, 36/4,18, 36/19 og 36/sameie.

Reservatet dekker et areal på ca. 479 daa, hvorav ca. 185 daa landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av vedlagte kart i målestokk 1:5 000, datert Miljøverndepartementet desember 1996. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Gjesdal kommune, hos Fylkesmannen i Rogaland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land, og knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med naturlig tilhørende vegetasjon og dyreliv. Området er et viktig hekke- og overvintringsområde for våtmarksfugl, samt et meget verneverdig steinblokkssystem av kvartærgeologisk opprinnelse.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon i vann og på land er fredet mot skade og ødeleggelse.
Nye plantearter må ikke innføres.
2. Dyrelivet, herunder hi, reir og egg, er fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse.
Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.
Hunder skal holdes i bånd.
Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båter, hensetting av campingvogner, framføring av nye luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske plantevernmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, samt lavtflyging under 300 m er forbudt.
Forbudet gjelder også bruk av modellbåter, modellfly og seilbrett.
5. Camping, teltoppsetting og oppsetting av kamouflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i rednings-, ambulanse-, politi-, brannvern-, oppsyns-, forvaltnings- og skjøtselsøyemed, inkludert nødvendig motorisert ferdsel.
2. Fangst av villmink.
3. Tradisjonell beiting, herunder bruk av gjeterhund.
4. Vedlikehold av tidligere opptatte grøfteavløp som drenerer tilgrensende jord- og skogbruksareal, i samråd med forvaltningsmyndigheten.
5. Fiske.
6. Vedlikehold av kraftlinjer.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av dyr som gjør skade på jordbruksarealer og jakt på enkelte arter.
2. Etablering av nye grøfter for drenering av tilgrensende arealer.
3. Bygging av pumpehus, legging av ledninger for vanningsanlegg, oppføring av gjerder.
4. Hogst av ved til eget bruk.
5. Motorisert ferdsel i forbindelse med tiltak under kap. V punkt 4 og 6.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i andre særlige tilfeller, når disse ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Forvaltningen av fredningsforskriften er tillagt Fylkesmannen i Rogaland.

X

Denne forskrift trer i kraft straks.

Vedlegg 9 Grunneieroversikt Ragstjørna naturreservat

Gnr	Bnr	Fornamn	Etternamn
36	4,18	Per	Fjogstad
36	3	Svein	Oftedal
36	1	Leif Oddvar	Espedal
36	19	Dagfinn	Oftedal

Referanseliste

Vedlegg 10

Abrahamsen, H. 1985: *Resipientundersøkelse i Oltedalsvassdraget. Rogalandforskning, rapport nr. AVF 1/85*

Ambio AS, 2001: *Oppfølgende resipientundersøkelse i Oltedalsvassdraget 2000.*

Ambio 2005: *For4komsten av hekkende fugler i Ragstjørna naturreservat, Gjesdal kommune.*

Arkeologisk museum i Stavanger 1994: *Natur og kultur i Gjesdal. Haug og Heidni nr. 3*

Falco 1979 s. 96 – 9, Dirdal, R. : *Fugl ved Ragstjørna*

Falco nr. 2 1989 s. 70, Meling, G: *Februartelling av knoppsvane og sangsvane i Rogaland*

Falco nr. 4, s. 235 – 2450, 1993, H. Løvbrekke: *Forekomst av snadderand, knekkand og stjertand på Jæren.*

Fylkesmannen i Rogaland, 1989: *Utkast til verneplan for våtmark i Rogaland.*

Gjesdal kommune 1994, *Vassdragsplan for Oltedalselva.*

Løvhøiden, F. 1994: *Oppfølgende resipientundersøkelse i Oltedalsvassdraget – 1993. Næringsmiddeltilsynet for Midt-Rogaland, rapport nr. : 3/94*

Paulsen, B. E. 1984: *LRSK rapporten fra Rogaland 1983, s. 60 - 82*